

«Я знаю, що ви зробили». Книга гріхів Кремнієвої Долини

Кара Свішер

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Анастасія Дудченко

© Видавництво «Наш Формат». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Вони були недбалі люди, і Том, і Дейзі, вони ламали речі й людей, а тоді тікали й ховалися в безмежжі свого багатства, чи нерозважності, чи ще чогось такого, що тримало їх разом, полишаючи іншим прибирати за ними.

Френсіс Скотт Фіцджеральд, «Великий Гетсбі»

Як виявилось, річ усе-таки була в капіталізмі.

Якби довелося назвати момент, коли в IT-індустрії усе пішло шкереберть, я б вибрала суботній ранок 10 грудня 2016 року. Разом зі своїм старшим сином, який любить куховарити, я стояла на ринку біля прилавка з розкішними лимонами Меєра. Саме там, під сонцем Сан-Франциско, поки над пагорбами Ной-Веллі розвіювався туман, мені повідомили інсайдерську інфу: найвідоміших очільників наймогутніших технологічних компаній Кремнієвої долини викликали на килим у Мангеттен, до Трамп-гауера, на зустріч із людиною, яка щойно неочікувано стала президентом й уособлювала зовсім не те, що вони нібито відстоювали.

Ну, як викликали. Тихцем привели. Я дізналася про цей техносаміт лише тому, що одного з топів не запросили через його «ліберальні погляди» й «відкрите протистояння» новообраному президентові Дональдові Трампу. Обурений вигнанець зателефонував мені. «Підлизуватися до цього огрядного невдахи, який усі свої бізнеси просто втопив, — ганьба, — сказав він. — Можеш у це повірити? Можеш у це повірити?»

Я вже не перше десятиліття висвітлювала зародження інтернет-індустрії, тож так, могла в це повірити. Рідним сином я щиро пишалася, а от через тих людей, які колись були молодими вундеркіндами й за яких я здебільшого вболівала, тепер почувалася як мати, чії нащадки перетворилися, ну, на мудаків.

Перший, кому я зателефонувала, — один із тих гігантів, який часом мене бісив, часто смішив і завжди відповідав на дзвінки. З усіх тих, про кого я писала, саме гендиректор Tesla та SpaceX Ілон

Маск спілкувався зі мною як із хоча б наполовину людиною. Так, пізніше Маск перетворився на короля тролів у твіттері, який перейменував на X, та це був один із небагатьох титанів світу технологій, які говорили не заготовленими фразами, — попри те, що саме йому варто було б це робити чи не найбільше з усіх.

То якої ж думки був Маск про запрошення Трампа? Зустріч не мала офіційного порядку денного, що для мене означало: це не про політику, а про можливість зробити гарну фотку.

— Не йди, — попередила я його. — Трамп тебе підставить.

Маск не погодився. Він сказав, що піде, й додав: уже долучився і до бізнесової ради новообраного президента. Я нагадала, що Трамп постійно розпалює ворожнечу й у своїй кампанії обіцяв зупинити роботу в країні над масою питань, від імміграції до прав геїв. Маск відмахнувся.

«Я можу його переконати, — запевнив він мене. — Можу вплинути на нього», — сказав.

Очевидно, Маск був переконаний, що сама його присутність перетворить смердючу воду на вишукане вино, — він уже давно вважав себе не просто людиною, а іконою, часом навіть просто богом. Ну, нехай щастить, подумала я, поклавши слухавку.

Я заходилася телефонувати іншим топменеджерам по коментарі. Список гостей укладав суперечливий інвестор Пітер Тіль — більмо на оці, — який заробив свої статки ставками на проривні технології. Останнє його бачення виявилось найексцентричнішим: він поставив на Трампа. Сміливий крок, який увінчався величезним успіхом.

Зв'язуватися з Тілем я навіть не намагалася. Цей підприємець давно обірвав зі мною всі зв'язки, особливо після одного тривалого інтерв'ю у 2007 році, у якому ми не дійшли згоди буквально ні в чому. Коли вимкнулися камери, я заходилася тиснути на Тіля: геям треба забезпечити таке саме право брати шлюб і заводити дітей, як і

гетеро. І Тіль, і я не приховуємо, що належимо до ЛГБТК+, але він стверджував, що у геїв не має бути «особливих прав». Я ж наполягала, що прав у нас немає в принципі. У нас не було нічогосінько спільного. Зрештою, ми обоє одружились і завели дітей (я — двох), та, мабуть, інтуїція правильно підказала йому не мати зі мною справ.

Але дехто із запрошених сказав мені: Трамп тиснув, щоб вони погодилися. Були й такі, хто прийняв його запрошення охоче й наполягав, що Трамп несерйозно казав усі ті жахливі речі з трибун. Один спробував переконати, що ця зустріч — «публічний сигнал про перемир'я». Багато хто з них, як і Маск, запевняли, що порушать важливі питання, просто за зачиненими дверима. «Слухай, ну це ж явно цирк, — сказав мені один. — Усі в техноіндустрії для цієї адміністрації хочуть бути невидимими. Але ми змушені співпрацювати, бо робили це й раніше».

Головний фокус тут полягав у тому, що багато хто з техногігантів — включно із Шеріл Сандберг із Facebook, яка активно підтримувала кандидатку від демократів Гілларі Клінтон, — протягом усієї кампанії активно виступали проти Трампа. Майже всі вони критикували його заклик до «повної й тотальної заборони на в'їзд мусульман до Сполучених Штатів» і плани суттєво обмежити імміграцію. Ба більше, двоє запрошених — Маск і новий гендир Microsoft Сатья Наделла — й самі були іммігрантами. І більшість у приватних розмовах називала Трампа блазнем.

За ті десятиліття, що я висвітлювала життя еліти Кремнієвої долини, таке невимуслене лицемірство стало дуже поширене. Я спостерігала, як молоді ідеалісти, засновники стартапів, виростили в лідерів найбільших і найвпливовіших компаній Америки. І, за нечисленними винятками, що більше вони мали статків і влади, то частіше йшли на поступки — загорталися в дорогий кашеміровий кокон, аж поки не зникали десь у його глибинах, не ховалися в

комфорті й привілеях, там, куди не дістають неприємні речі.

Коли люди стають дуже заможними, до них злітаються зграї підлабузників, які цілими днями тільки те й роблять, що їх облизують. Чимало з цих мільярдерів сприймають це підлабузництво за реальність, уважають, що кожне їхнє слово — золото. Історія перетворюється на життє святих. І той, хто знав їх до того, як вони стали такими, й має хоч якесь уявлення про них справжніх, стає або активом (правдорубом), або загрозою (теж правдорубом).

І все ж я мала надію, що навіть вони бачать якісь межі, що цю зустріч можна перетворити на шанс висловити певну позицію. Тим, хто мені телефонував, я радила перед походом до Трамп-тауера зробити спільну сильну заяву про ключові цінності й важливі для технологій та працівників галузі питання.

«Хіба не в цьому сенс демократії? — питала я в розмові одного з гендиректорів. — Нехай громадськість знає, що ви йдете до Трамп-тауера не коліно перед королем схилити, а протистояти хуліганові. Ви можете виступити проти його позиції щодо іммігрантів, адже саме іммігранти побудували Америку й тим паче — світ технологій. Ви можете захистити науку, тому що зміни клімату — серйозна загроза, а технології можуть відіграти ключову роль у розв'язанні цього питання. Можете наполягти на інвестиціях у критичні технології, які відкриють шлях до революції в охороні здоров'я, наприклад, чи порушувати питання транспорту замість того, щоб грузнути в політиці».

Визнаю, мене понесло. Так, я починала як репортерка, але поступово перетворилася на аналітиkinю, а часом виступала й адвокаткою. Я дедалі частіше використовувала свою мережу контактів, щоб висловити чесну думку не лише читачам, а й цим мільярдерам, що перетворювалися на власні карикатури.

Звісно, мої поради цілковито проігнорували. Ці знамениті «руйнівники усталеного порядку» прийняли запрошення Трампа без жодних умов. Віддали свою гідність ні за що. Єдиним винятком стала Мер Вітман із Hewlett Packard. У нас колись був скандал через її позицію проти одностатевих шлюбів під час її кампанії на посаду губернаторки (згодом вона цю позицію змінила). На цю зустріч Мер не прийшла. Вона була відданою республіканкою, але влучно назвала Трампа «нечесним демагогом» і ще в серпні, перед виборами, висловила підтримку Клінтон.

Інвестор Кріс Сакка, якого також не запросили, здавалося, чудово розумів, що відбувається, і прокоментував це дуже доречно. «Кумедна річ: у всіх угодах у світі технологій, що я укладав, фото ми робили вже після підписання паперів, — сказав він мені. — Якщо Трамп публічно зобов'язеться підтримувати науку, перестане погрожувати цензурою в інтернеті, відмовиться від фейкових новин і засудить ненависть до різноманітності наших співробітників — ось тоді технологідам буде сенс відвідати Трамп-тауер. А без цього їх просто використовують для легітимізації фашиста».

Чи змінив Сакка думку тих, на кого не змогла вплинути я? Ніт. І 14 грудня ці люди — точніше, овечки, як я назвала їх у своїй колонці, — які колись допомогли винайти майбутнє, пройшли через чорний хід Трамп-тауера й підтримали фашиста 1. Навіть попри те, що новообраний президент відкрито нападав на Amazon та Apple, Джефф Безос і Тім Кук долучилися до решти й узяли участь у випуску шоу «Учень. Епізод із ботанами», який ніколи не потрапить в ефір.

Усі ці гендири не хотіли визнавати реальні причини, чому подалися до того позолоченого вовчого лігва. На кону стояли величезні гроші, й ці люди хотіли уникнути шкоди, яку адміністрація Трампа могла завдати технологічному сектору. Панове топменеджери хотіли права видавати робочі візи, а ще —

укладати контракти з новим урядом, особливо з військовими. І повернути з-за кордону заховані на вигідних умовах грошенята.

Утім, понад усе вони хотіли захисту від законів, які доти успішно вдавалося обходити.

У корпоративному світі нікого не здивуєш плазуванням перед новою владою. Але з Кремнієвою долиною все мало бути інакше. У 2000 році Google включив до свого кодексу поведінки девіз «Не будь злом». У Tesla Маск наполягав, що саме відданість людству спонукала його створювати круті електрокари для масмаркету — і що він прагне знизити залежність від викопного палива. Facebook мав стати інструментом, з яким ми формуватимемо «міцніші стосунки з дорогими людьми, будуватимемо сильнішу економіку з більшою кількістю можливостей і матимемо сильніше суспільство, яке відображатиме цінності всіх нас».

Усі ці компанії починали з масштабного кредо змінити світ. І справді зробили це, хоча в такий спосіб, як на початку й уявити не могли. Наслідки цього дедалі тривожніші: від неприємного впливу потоку дезінформації до ізоляції суспільства, яке стало залежним від гаджетів. Зі мною сталося те саме, і я навіть жартувала наприкінці своїх виступів: «Лишаю вас наодинці з вашим телефоном... Буквально: із телефоном у вас зараз найкращі стосунки. Це перше, до чого ви тягнетеся вранці, й останнє, чого торкаєтеся перед сном».

Це завжди викликало сміх, але на середині президентського терміну Трампа вже стало не так весело. Я явно недооцінила, на які компроміси готові піти технологічні компанії.

«Facebook, а також Twitter, YouTube від Google і решта стали сучасними цифровими торговцями зброєю, — написала я в одній зі своїх найперших колонок, коли у 2018 році прийшла колумністкою в New York Times. — Вони змінили спілкування між людьми. Об'єднання дедалі частіше перетворюється на розбрат, який потім

роздувається до небаченого й руйнівного рівня. Вони перетворили на зброю Першу поправку. Громадський дискурс. А головне — політику».

Техногіганти стверджують, що вони не гірші за кабельні мережі рівня Fox News (це правда, але планка занижка) і що не існує очевидного причинно-наслідкового зв'язку, який довів би, що вони поляризують суспільство (виміряти це майже неможливо). Найчастіше, коли їхні платформи перетворюються на зброю, вони кажуть, що це «ненавмисно».

Воно, може, й так, але ж не непередбачувано. У французького філософа Поля Віріліо є вислів, про який я часто думаю: «Коли винаходите корабель, то винаходите й кораблетрощу. Коли винаходите літак — винаходите й авіакатастрофу. Винайшовши електрику, ви винаходите й ураження струмом... Кожна технологія несе в собі негатив, який формується одночасно з технічним прогресом».

Поясню. Гітлеру не потрібен був інстаграм. Муссоліні не мав потреби твітити. У кривавих автократів не було нужди постити в снечпат, щоб увійти в історію своєю жорсткістю. Але уявіть лише, якби в них були ці надпотужні інструменти. А от у Трампа вони були, й вибори він виграв значною мірою завдяки соцмережам. Не лише завдяки ним, звісно, проте легко побачити безпосередній зв'язок: Рузвельт опанував радіо, Кеннеді — телебачення, а Трамп — соціальні технології. І не самотужки. Закордонні та внутрішні пропагандисти побачили можливість поширювати брехню й дезінформацію. Зловмисники й далі маніпулюють платформами, і реального вирішення досі не видно, адже ці могутні платформи роблять саме те, для чого їх створили.

Тоді, на 25-му поверсі Трамп-тауера, технолідерам вдалося відкараскатися від фотосесії, але не від відео. Публіці представили чотирехвилинну версію з усміхненим Трампом поруч із майбутнім

віцепрезидентом Майком Пенсом і Тілем. Трамп незграбно плескав Тіля по руці й називав «дуже особливим».

Коли зустріч почалася, журналістів швиденько вивели геть. Описля Безос назвав її «дуже продуктивною», а гендиректорка Oracle і членкиня перехідної команди Трампа Сафра Кац показала камерам великий палець. Більшість запрошених вийшла так само тихцем, як і зайшла.

Мене не здивувало, що учасники зустрічі не зробили заяв — ані спільних, ані індивідуальних. Зате, знаєте, хто їх зробив? Трамп. Його команда оприлюднила список із тринадцяти тем, які обговорювали на зустрічі, і про імміграцію там навіть не згадувалося. Хоча я обдзвонювала свої джерела й знаю, що Наделла з Microsoft спеціально порушив питання віз Н-1В, які ще називають «візою для геніїв». Трамп нібито відповів: «Виправимо це. Що я можу зробити, щоб стало краще?». Натомість його адміністрація лише погіршила ситуацію, бо зрештою випустила указ про припинення видавання цих віз. Лише успішне судове оскарження зупинило процес.

Це стало величезним ударом по репутації індустрії, яка обіцяла бути кращою за все до неї.

У листопаді 2018 року я брала в Маска інтерв'ю для свого подкасту Recode Decode. Нагадала йому, як телефонувала перед тим техносамітом і попереджала про Трампа.

— Я сказала тоді, що тобі не варто йти, бо він підставить, пам'ятаєш? — запитала я. — Ми тоді гово...

Маск мене урвав.

— Ну, так, ти слушно кажеш, — відказав він.

— Я справді кажу слушно, дякую, Ілоне. Я це знаю, — відповіла я.

Люблю, коли я права, але цього разу я зовсім не раділа. Техносаміт Трампа став для мене поворотним моментом, змінив мій

погляд на індустрію, про яку я писала з початку 1990-х років. Людності там аж надто бракувало. Моєю додатковою спеціальністю в коледжі були дослідження Голокосту. Я вивчала пропаганду й чітко бачила, що Трамп досконало опанував це мистецтво. Чудово розуміла, до чого все йде. Першу колонку, у якій я розповіла цю історію, завершила такими словами: «Вітаємо в новому дивному світі, який насправді ані новий, ані дивний. Але тепер це наш світ, де Трамп — руйнівник, а технології зруйновані. Цілком можна сказати: сукасукасука».

Можливо, «сукасукасука» — не найпрофесійніше з усього, написаного мною, але я намагалася передати своє глибоке розчарування. Я люблю технології, живу ними, вірю в них. Але щоб утілили в життя обіцянки, засновники й керівники своїх творінь мали б упровадити більше інструментів безпеки. Краще передбачити наслідки. Чи в принципі надати цьому увагу. Визнати, що ненависть в інтернеті може перейти в реальний світ і проявитися в справді страшний спосіб.

Натомість більшість із цих засновників і новаторів лишилася байдужою. Цю байдужість найкраще описує слоган із плакатів в офісі Facebook на ранніх етапах існування компанії: «Рухайся швидко й ламай усе». Я розумію, що йдеться тут про програмування і що потім його змінили (гендиректор і співзасновник Facebook Марк Цукерберг у 2014 році жартома змінив його на «Рухайся швидко зі стабільною інфрєю», тобто інфраструктурою), але однаково вважаю, що він відображає глибоку інфантильність. Діти люблять ламати. Я б воліла побачити щось на кшталт «Рухайся швидко й усе змінюй». Або й доросліше: «Рухайся швидко й усе виправляй».

Але вони вирішили почати зі слова «ламай», і ця байдужість призвела до проблем у всьому світі. Однак мені вони допомогли зрозуміти, що відбувається в нашій країні. У серпні 2016 року

журналістка-розслідувачка Марія Ресса надала Facebook тривожні дані про те, що на Філіппінах люди, які критикували війну президента Дутерте з наркотиками, ставали мішенями для жорстоких онлайн-атак. Facebook видалив відповідні сторінки аж через два роки після її звіту.

Тож у 2017 році Марія звернулася до мене й попросила допомогти переконати Facebook, що загроза справді серйозна. «Мияк та канарка в шахті, й на вас теж це очікує, — сказала жінка, яка пізніше здобула Нобелівську премію миру за те, що проливала світло на жорстоку реальність у своїй країні. — Ви можете допомогти мені їх зупинити?»

Виявилося, що ні, хоч би як я була на сполох.

Кожен рік відтоді приносив нові й дедалі масштабніші технологічні катастрофи. Twitter, безглуздо перейменований на X, перетворився на платформу, де найбагатша людина світу підтримує ретвітами расистські, сексистські й гомофобні теорії змови. Дипфейки й дезінформація, створені штучним інтелектом (ШІ), відчинили віртуальну скриньку Пандори, здатну випустити лиха, які уразять людство швидше за будь-яку епідемію. TikTok, що належить китайській компанії, заспокоює батьків функціями безпеки для підлітків, але, за словами дедалі більшої кількості урядовців по всьому світу, яких я опитувала, завдяки цьому ресурсу система спостереження Комуністичної партії тепер може діяти в усьому світі.

З часом я виробила теорію, що люди зі світу технологій підтримують одне з двох бачень майбутнього, сформованих попкультурою. Перше — це варіант «Зоряних воєн», де сили добра протистоять «темному боку». Як нам відомо, «темний бік» бореться тривожно добре. Герої гинуть, Зірка Смерті руйнується, але її неминуче відбудовують. Виходить, що насправді зло має тенденцію перемогати.

Є ще варіант за «Стартреком», де команда працює разом і подорожує до далеких світів, як у тій міжгалактичній рекламі Benetton. Вони пропагують толерантність і переконують лиходіїв перестати бути лиходіями. Часто це працює. Не дивно, що я фанатка «Стартреку», і нас багато. На конференції AllThingsD у 2007 році, яку ми проводили разом із відомим техноколумністом Волтом Моссбергом, на сцену вийшов легендарний засновник Apple Стів Джобс і сказав: «Мені подобається “Стартрек”. Я хочу “Стартрек”».

Та Джобса вже давно немає, і поки що схоже, що переміг варіант із «Зоряними війнами». Технологічні компанії стали ключовими гравцями в руйнуванні нашої єдності, блокуванні політики, роботи уряду, соціальної сфери й, головне, умів. Вони поширюють ізоляцію, ненависть і залежність, навіть якщо ніколи не брали цього за мету. Невинні корольки, які хотіли зробити світ кращим, зрештою почали косплеїти Дарта Вейдера. Звучить, як історія з наукової фантастики. Та все, про що я вам зараз розповім, сталося насправді.

Тож так, цілком маю право сказати: сукасукасука.

• • •

Далі — у повній книжці ««Я знаю, що ви зробили». Книга гріхів Кремнієвої Долини».

nashaknyga.com.ua